

Νεολιθικός Οικισμός Χοιροκοιτίας

Μαρία Μηλιώτη

Νεολιθικοί οικισμοί στην Κύπρο

Κ
Τ
Ο
Ν
Ι
Κ
ή
Π
α
ρ
έ
μ
β
α
σ
η
σ
τ
ο
τ
ο
π
ί
ο
·
Σ
ύ
φ
ω
ν
α
μ
ε
τ
η
ν
τ

Νεολιθική Εποχή

Ως **νεολιθική περίοδος** ορίζεται εκείνη η περίοδος της ανθρώπινης πολιτισμικής ανάπτυξης που ακολουθεί την [Παλαιολιθική](#) και τη [Μεσολιθική](#) περίοδο και είναι τμήμα της [Ολόκαινου Εποχής](#). Η Νεολιθική περίοδος ξεκίνησε περίπου το 10.000 π.Χ. στη Δ. [Ασία](#) και το 5.500 π.Χ. στην κεντρική [Ευρώπη](#), ενώ οι πρωιμότεροι οικισμοί στην Ελλάδα χρονολογούνται λίγο πριν από το 6.500 π.Χ. Πρόκειται για μια περίοδο της ιστορίας κατά την οποία θεσμοθετείται σε μεγάλο εύρος η μόνιμη εγκατάσταση, η εξημέρωση των ζώων και των φυτών αλλά και η χρήση της κεραμικής μετά την Ακεραμική Νεολιθική. Κατά την περίοδο αυτή συνεχίζεται η χρήση των απολεπισμένων λίθινων εργαλείων, ενώ γενικεύεται η χρήση των τριπτών ή λειασμένων λίθινων εργαλείων, τα οποία εμφανίζονται κατά τη [Μεσολιθική](#).

Η περίοδος ονομάστηκε Νεολιθική κατά τη συνήθη πρακτική του χωρισμού της ιστορίας σε τρεις περιόδους (βλ. [Σύστημα τριών εποχών](#)). Αρχικά χωριζόταν μεθοδολογικά από την ύπαρξη τριπτών ή λειασμένων λίθινων εργαλείων (μυλόπετρες, πελέκεις), καθώς τα εργαλεία αυτά δεν υπήρχαν στις προηγούμενες περιόδους [Παλαιολιθική](#) και [Μεσολιθική](#). Αργότερα η περίοδος ταυτίστηκε με την αρχή του τροφοπαραγωγικού "σταδίου", καθώς και με τη μόνιμη εγκατάσταση και τη χρήση της κεραμικής

Νεολιθικός Οικισμός Χοιροκοιτίας

- Ο νεολιθικός οικισμός της Χοιροκοιτίας άρχισε να ανασκάπτεται στα 1936 από τον τότε Έφορο του Τμήματος Αρχαιοτήτων Πορφύριο Δίκαιο, ενώ από το 1976 οι ανασκαφές συνεχίστηκαν από γαλλική αρχαιολογική αποστολή υπό τη διεύθυνση του Alain Le Brun.
- Ο οικισμός είναι κτισμένος στην απότομη πλαγιά ενός λόφου που βρίσκεται στη δυτική όχθη του ποταμού Μαρωνίου, σε απόσταση 6 χλμ. από τη θάλασσα. Αποτελεί ένα από τα εντυπωσιακότερα δείγματα πρώιμης μόνιμης εγκατάστασης πληθυσμών στο νησί. Στα δυτικά, όπου ο οικισμός δεν είναι φυσικά οχυρωμένος, ανεγέρθηκε ένας πλατύς τοίχος περίφραξης. Το κτίσιμό του προϋποθέτει συλλογική προσπάθεια, γεγονός που υπονοεί σύνθετη κοινωνική οργάνωση.
- Οι κάτοικοι της Χοιροκοιτίας ζούσαν σε κυκλικά κτίσματα από τα οποία σώζεται το κάτω μέρος των τοίχων που ήταν λίθινο. Το πάνω μέρος ήταν φτιαγμένο από πηλό, άχυρο, πλίνθους και πέτρες. Οι στέγες ήταν επίπεδες και φτιαγμένες από ξύλα, κλαδιά, άχυρο και χώμα. Όπως προέκυψε από τις ανασκαφές, κατοικία ορίζεται ως η συγκέντρωση πολλών τέτοιων κυκλικών κτισμάτων γύρω από μια μικρή αυλή όπου βρίσκεται ένας μύλος για το άλεσμα των σπόρων.

Ταφικές συνήθειες

- Οι νεκροί ενταφιάζονταν σε λάκκους σκαμμένους στο εσωτερικό των κατοικιών. Ο λάκκος του νεκρού γέμιζε με χώμα και καλυπτόταν με επίστρωση πηλού, αποκαθιστώντας μ' αυτόν τον τρόπο το δάπεδο της οικίας. Οι τάφοι ήταν ατομικοί και οι νεκροί ενταφιάζονταν με το σώμα πλαγιασμένο, συνήθως στη δεξιά πλευρά. Η στάση του σώματος είναι συνεσταλμένη και όπως παρατηρούν οι μελετητές ο βαθμός της συστολής εξαρτιόταν από την ηλικία του νεκρού.
- Στους τάφους τοποθετούνταν κτερίσματα ανάλογα με το φύλο του νεκρού. Συχνά τους τάφους τόσο γυναικών όσο και ανδρών, συνόδευαν σπασμένα πέτρινα αγγεία. Άλλο ταφικό έθιμο ήταν η τοποθέτηση πέτρας, ακατέργαστης ή λαξευμένης, πάνω στο σώμα του νεκρού. Μ' αυτόν τον τρόπο πίστευαν πως εμπόδιζαν την επιστροφή του νεκρού στον κόσμο των ζωντανών. Όπως συμπεραίνουμε από τους σκελετούς τάφων της Χοιροκοιτίας, οι κάτοικοι ήταν κοντοί (1,60μ. περίπου οι άντρες και 1,50μ. οι γυναίκες) και πέθαιναν σε ηλικία 25-40 χρόνων.

Κτίσιμο σπιτιών

- Ο οικισμός είναι κτισμένος στην απότομη πλαγιά ενός λόφου που βρίσκεται στη δυτική όχθη του ποταμού [Μαρωνίου](#), σε απόσταση 6 χλμ. από τη θάλασσα. Αποτελεί ένα από τα εντυπωσιακότερα δείγματα πρώιμης μόνιμης εγκατάστασης πληθυσμών στο νησί. Στα δυτικά, όπου ο οικισμός δεν είναι φυσικά οχυρωμένος, ανεγέρθηκε ένας πλατύς τοίχος περίφραξης. Το κτίσιμό του προϋποθέτει συλλογική προσπάθεια, γεγονός που υπονοεί σύνθετη κοινωνική οργάνωση.
- Τα σπίτια της Νεολιθικής Χοιροκοιτίας ήταν απλά κατασκευασμένα. Στα θεμέλια και στα κατώτερα μέρη χρησιμοποιήθηκαν λιθάρια (πέτρες) του ποταμού, ενώ στα ανώτερα ελαφρότερα υλικά, όπως [πηλός](#) και [πλιθάρια](#). Τα κατώφλια ήταν υπερυψωμένα, τα θυρώματα μικρά για προστασία από τις πλημμύρες, τα δάπεδα από πηλό και η στέγη θολωτή ή επίπεδη. Τη στέγη αποτελούσαν οριζόντια δοκάρια, πάνω στα οποία υπήρχαν [καλάμια](#) και κλαδιά, καλυμμένα με πηλό. Στο μέσο της οικίας υπήρχε [εστία](#) για το μαγείρεμα, το φωτισμό και τη θέρμανση. Φαίνεται πως το εσωτερικό των οικιών κοσμήτο με [τοιχογραφίες](#). Παρόλ' αυτά η κακή κατάσταση των τοιχογραφιών δεν επιτρέπει στους μελετητές να συμπεράνουν αν τα διακοσμητικά σχέδια είναι γεωμετρικά ή εικονιστικά.

Καλαβασός Τέντα

- Ο νεολιθικός οικισμός της Τέντας βρίσκεται σε μια φυσικά οχυρωμένη θέση στα δυτικά της πεδιάδας του ποταμού Βασιλικού, 38 περίπου χιλιόμετρα νοτιοδυτικά της Λάρνακας και 45 χιλιόμετρα νότια της Λευκωσίας. Ο οικισμός αυτός αποτελεί, μαζί με τη Χοιροκοιτία, ένα παράδειγμα πρώιμης μόνιμης εγκατάστασης πληθυσμών στο νησί, κατά την ακεραμεική νεολιθική περίοδο (7000-5200 π.Χ.). Ο οικισμός ανακαλύφθηκε στα 1947 από τον Πορφύριο Δίκαιο, τότε Έφορο του Τμήματος Αρχαιοτήτων. Από το 1976 τέθηκε σε εφαρμογή το Ερευνητικό Πρόγραμμα της Πεδιάδας του Βασιλικού από την Αμερικανική Αρχαιολογική Αποστολή του Πανεπιστημίου του Brandeis, υπό τη διεύθυνση του καθηγητή Ian Todd, ο οποίος ανέσκαψε τον οικισμό της Τέντας.

